

**Юридичний факультет
Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського**

**Інститут законодавства Верховної Ради України
Юридичний факультет Брестського державного
університету імені О. С. Пушкіна**

**Інститут кримінального права
та прикладної кримінології**

**Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції**

**«ДРУГІ ТАВРІЙСЬКІ ЮРИДИЧНІ
НАУКОВІ ЧИТАННЯ»**

7-8 листопада 2014 р.

**Сімферополь
2014**

ББК 67.9(4Укр)я43
УДК 34(477.75)(063)
Д 76

Члени організаційного комітету:

Зайчук О.В. – д.ю.н., проф.
Копиленко О.Л. – д.ю.н., проф.
Донська Л.Д. – к.ю.н., доц.
Ротань В.Г. – д.ю.н., проф.
Змерзлий Б.В. – д.і.н., проф.
Биков О.М. – д.ю.н., проф.
Таран П.Є. – к.ф.н., к.ю.н., доц.
Храмов С.М. – к.ю.н., доц.
Бужор В.Г. – доктор права, проф.

Д 76 **«Другі Таврійські юридичні наукові читання»:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Сімферополь, 7-8 листопада 2014 р. – Сімферополь : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2014. – 132 с.

ISBN 978-617-7041-83-1

У збірнику представлені матеріали конференції «Другі Таврійські юридичні наукові читання», яка відбулася на базі юридичного факультету Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 7-8 листопада 2014 року.

ББК 67.9(4Укр)я43
УДК 34(477.75)(063)

НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Важна К. А.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин*

Інститут журналістики і міжнародних відносин
Київського національного університету культури і мистецтв
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ БОРОТЬБИ З АГРЕСІЄЮ

Відповідно до чинного міжнародного права агресія, яка становить найбільшу загрозу для міжнародного миру й безпеки, визнана найтяжчим правопорушенням або найбільш серйозним міжнародним злочином. Юристи-міжнародники справедливо відносять норми, які забороняють агресію, до імперативних норм сучасного загального міжнародного права, відхилення від яких неприпустиме. Для агресії характерний підвищений рівень суспільної небезпеки, який виявляється в першу чергу у величезному матеріальному і нематеріальному збитку, який вона породжує.

Довгий час війна вважалася законним інструментом політики. Першим багатостороннім договором, який заборонив війну, став Пакт Бріана-Келлога 1928 р. Після Другої світової війни заборона агресії була значно розширена у Статуті ООН. У статті 2 (4) Статут забороняє «погрозу силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним з цілями Об'єднаних Націй».

Сучасне визначення агресії викладене у Резолюції ГА ООН № 3314 1974 року та Статуті Міжнародного кримінального суду (Римському Статуті) 1998 року. У пункті 2 статті 8 bis Римського Статуту висвітлено зміст поняття «акт агресії» та наведено перелік діянь, які кваліфікуються як акт агресії. Визначення «акту агресії», яке міститься у Римському статуті (п. 2 ст. 8 bis) є аналогічним (практично дослівним) визначенню «агресії», прийнятому Резолюцією ГА ООН № 3314. Перелік діянь, що кваліфікуються як акти агресії згідно пункту 2 статті 8 bis Статуту МКС, також є аналогічним переліку актів агре-

сії, який міститься у Визначенні агресії (стаття 3), прийнятому Резолюцією № 3314 [5]. Так, агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй. Застосування збройної сили державою першою в порушення Статуту є *prima facie* свідченням акту агресії.

Основними діючими міжнародно-правовими інституційними механізмами боротьби з міжнародними злочинами, у т. ч. зі злочином агресії, на сьогодні є Рада Безпеки ООН (далі – РБ ООН), Міжнародний Суд ООН (далі – МС ООН) та Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС). Проте, діяльність вказаних інституцій не завжди є достатньо ефективною у боротьбі з агресією та її превенції як цього вимагають обставини та виклики сьогодення.

У величезному значенні діяльності Ради Безпеки ООН з підтримання міжнародного миру та безпеки не виникає сумнівів. Проте, у певних випадках рішення РБ можуть мати політичне забарвлення. Не варто забувати також, що при винесенні рішень Радою Безпеки велику роль відіграють погляди та інтереси постійних членів, які мають право вето. Це наводить на думку, що РБ ООН може бути не в змозі винести справедливі або ефективні рішення про прийняття санкцій щодо держави, яка є постійним членом Ради Безпеки.

Необхідною умовою для прийняття до розгляду справи Міжнародним Судом ООН є згода держави, яка має бути стороною в суді. Така згода повинна надаватися державою, що є учасницею Статуту МС ООН, окремо по кожній наступній справі. З цього випливає, що Суд не зможе розглядати справу і виносити рішення щодо держави, яка скоїла міжнародний злочин, без її на те згоди (ст. 36 Статуту МС ООН). До того ж, юрисдикція Суду не поширюється на держави, які не є членами ООН, за винятком випадків, коли такі держави надають спеціальну згоду на юрисдикцію Суду і роблять певні внески на витрати Суду (ст. 35.2 Статуту МС ООН). У літературі наводяться випадки [4, с. 258-259], коли МС ООН приймав рішення щодо ситуацій наявності вчинення державою міжнародного злочину без згоди такої держави, проте, дані рішення носили консультативний характер, не мали інструментів забезпечення їх виконання і на сьогодні такі випадки скоріше є винятками.

Вчинення міжнародних злочинів, виходячи з їх сутності, характеру, тяжкості та масштабів, не можливе без участі – прямої або непрямої – держави (або групи держав). Особистість злочинця у міжнародному праві утворює складний правовий інститут, зміст якого складає

міжнародна правосуб'єктність держави, її суб'єктність за кваліфікованими складами міжнародних злочинів, що сполучується із суб'єктністю фізичних осіб, які її представляють у міжнародних відносинах. Вчений зазначає, що держава, як уособлення цілісності свого народу, керується власними інтересами і функціонує в умовах впливу геополітичних, геоекономічних, цивілізаційно-культурних та інших глобальних факторів [1, с. 23-39].

Такі міжнародні злочини як агресія, не могли б мати місця без участі держави або держав, без їх спланованих дій та вираженої волі й умислу на здійснення певних діянь і досягнення конкретних цілей. Для реалізації агресії необхідне залучення збройних сил як мінімум однієї держави, які повинні знаходитись і діяти під централізованим організованим командуванням цієї держави (в обличчі відповідних органів публічної влади). Крім того, діяння, які складають і спричиняють злочин агресії, визначаються й підтримуються державною політикою, яка відповідає стратегічним цілям зовнішньої політики та геополітики цієї держави, у певній мірі нормативно-правовими актами. Отже, вчинення агресії неможливе без залучення практично всього державного апарату, і, таким чином, суспільства держави у цілому, зважаючи на сучасні механізми представництва влади.

За вчинення агресії (як і інших міжнародних злочинів) Міжнародний кримінальний суд може призначати покарання лише у відношенні фізичних осіб і не може приймати міри щодо злочинної держави-агресора в цілому. То ж за злочин всієї держави, який був вчинений за використанням всього державного механізму, відповідальність буде нести одна або кілька осіб. Негативним у даному контексті є також той фактор, що існує високий рівень загрози повторення міжнародного злочину. Адже в багатьох випадках у ситуації міжнародного злочину держави необхідно змінити (інколи у примусовому порядку) судову чи законодавчу систему, реорганізувати чи розформувати певні органи чи структури злочинної держави (такі заходи були застосовані до Німеччини за міжнародні злочини, в т.ч. за злочин агресії, після Другої світової війни), а МКС не має повноважень на винесення відповідних рішень.

Іншим негативним фактором є те, що Суд не має юрисдикційних повноважень щодо злочинів агресії, вчинених громадянами держав-неучасниць Статуту або на територіях таких держав. Суд також не може здійснювати юрисдикцію щодо акту агресії, який був вчинений державою-учасницею, якщо ця держава заявила про невизнання такої юрисдикції шляхом надсилання відповідної заяви Секретарю МКС. У Римському статуті також зазначається, що Суд може здійснювати

юрисдикцію лише щодо злочинів агресії, вчинених через один рік після ратифікації або прийняття поправок щодо агресії (прийнятих Резолюцією RC/Res.6) тридцятьма державами-учасницями Статуту [5; 6]. Висвітлені аспекти дещо послаблюють можливості МКС і міжнародного права в цілому у боротьбі із злочином агресії.

Заборона агресії є нормою *jus cogens* загального міжнародного права. Проте, немає достатньо ефективних міжнародно-правових механізмів для того, щоб реалізувати відповідальність за вчинення цього (як і інших) міжнародного злочину. Так, держава вчиняє злочин порушуючи своє зобов'язання перед міжнародним співтовариством в цілому, а покарання реалізувати неможливо через те, що, наприклад, держава не приєдналася до статуту суду, не визнала його юрисдикції у певному конкретному випадку, через те, що суд наділений компетенцією лише щодо фізичних осіб та інші можливі шляхи уникнення відповідальності.

Доцільним у даному контексті видається виділення спеціальної кримінальної палати при Міжнародному Суді ООН або створення нового спеціального міжнародного кримінального судового органу, який міг би відкривати провадження та виносити рішення щодо держав за вчинення ними міжнародних злочинів незалежно від згоди таких держав, рішення такого судового органу повинні бути обов'язковими до виконання. Також доцільним видається прийняття міжнародного кримінального кодексу, у відповідності до якого описаний судовий орган виносив би рішення.

Література:

1. Антипенко В. Ф. Международная криминология: опыт исследования терроризма / В. Ф. Антипенко. – Saarbuckten, Deutschland: Lap Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2012. – 379 с.

2. Антипенко В. Ф., Важна К. А. Інститут кримінальної відповідальності держави як ефективний міжнародно-правовий механізм боротьби зі злочином агресії / В. Ф. Антипенко, К. А. Важна // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «повітряне і космічне право». – 2012. – № 3(24). – С. 123-129.

3. Важна К. А. Концепція кримінальної відповідальності держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / К. А. Важна. – К., 2013. – 23 с.

4. Лукашук И. И. Право международной ответственности / Игорь Иванович Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 432 с.

5. Резолюция RC/Res. 6 «Преступление агрессии» от 11 июня 2010 года [Электронный ресурс] // Официальный сайт Международного уголовного суда. – Режим доступа : http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-RUS.pdf

6. Rome Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998 [Electronic resource] // The official site of the International Criminal Court. – Access mode : <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/ADD16852-AEE9-4757-ABE7-9CDC7CF02886/283503/RomeStatutEng1.pdf>

Правдин А. Э.

студент III курса юридического факультета

Научный руководитель: **Паршичева И. Е.**

Таврический национальный университет имени В. И. Вернадского
г. Симферополь

ПРАВОВОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРЕАМБУЛЫ КОНСТИТУЦИИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И ЕЁ СООТВЕТСТВИЕ ОБЩЕПРИЗНАННЫМ ПРАВОВЫМ ПРИНЦИПАМ

В ходе исторического развития государства мира стали закреплять основы государственного и общественного строя в актах высшей юридической силы, которые получили название конституций (от лат. Constitutio – устройство, установление).

Несмотря на особенности закрепления конституционных норм в различных странах, однако, большинство конституций имеют сходную структуру. И неотъемлемой частью конституции является её преамбула.

Преамбулой называется вводная, вступительная часть нормативно-правового акта. В преамбуле конституции чаще всего указываются цели принятия данного нормативного акта, основные задачи, которые ставит перед конституцией законодатель. Фактически, в преамбуле закрепляются наиболее общие и базовые принципы, которые законодатель впоследствии раскрывает уже непосредственно в нормах конституции. Преамбула не имеет нормативного значения, а значит, каких-либо прямых правовых последствий ее формулировки не порождают, хотя морально-политическое значение ее деклараций весьма велико[4; с. 75].

Ныне действующая Конституция Российской Федерации была принята в непростых исторических условиях. В 1990-1991 году про-